

Η συζήτηση για την ίδρυση Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου κατά της Διαφθοράς

Γεώργιος Φουσκάρνης

Δικηγόρος

πηγή εικόνας: www.cmi.no

1. Η διεθνής συζήτηση

Η ιδέα για τη δημιουργία ενός διεθνούς δικαστηρίου για την εκδίκαση των εγκλημάτων μείζονος διαφθοράς παρουσιάστηκε για πρώτη φορά εδώ και μία περίπου δεκαετία ως πρόταση από τον Αμερικανό δικαστή Mark Wolf,¹ ο οποίος έκτοτε συνεχίζει να την επεξεργάζεται και να τη βελτιστοποιεί. Το πολιτικό ενδιαφέρον για την πρότασή του είναι συνεχώς αυξανόμενο, με την Ολλανδία, το Εκουαδόρ και τον Καναδά να πρωτοστατούν στην ανάπτυξη πρωτοβουλιών προς την κατεύθυνση αυτή. Αξιοσημείωτο είναι ότι πάνω από 75 κράτη έχουν ήδη υπογράψει

1. *Mark Wolf, The Case for an International Anti-Corruption Court* (Brookings Institution 2014).

τη διακήρυξη για τη δημιουργία του δικαστηρίου αυτού,² ενώ παράλληλα παρουσιάζεται κινητικότητα και στους κόλπους της ΕΕ.³

Η πρόταση για την ανάγκη δημιουργίας ενός διεθνούς δικαστηρίου βασίζεται στην παραδοχή αφενός μεν ότι η μεγάλη κλίμακας διαφθορά προκαλεί σημαντική βλάβη στην κοινωνία, αφετέρου δε ότι οι δράστες, ιδίως οι πολιτικοί αξιωματούχοι, βρίσκονται στο απυρόβλητο από τη Δικαιοσύνη.⁴ Ως μείζων διαφθορά (*grand corruption*), πράξεις της οποίας θα αποτελούν το αντικείμενο του νέου διεθνούς δικαστηρίου, ορίζεται η κατάχρηση εξουσίας για ίδιον όφελος από τους κρατικούς αξιωματούχους.⁵ Το φαινόμενο θεωρείται πως, εκτός του ότι υπονομεύει την οικονομική ανάπτυξη των πολιτών, πλήττει την εμπιστοσύνη του πολίτη στη δημοκρατία, προκαλεί κοινωνική πόλωση και εν τέλει απειλεί τα ίδια τα θεμέλια της κοινωνίας.⁶ Πρόκειται δηλαδή για ένα έγκλημα που επιδεινώνει φαινόμενα όπως η ανισότητα, η φτώχεια και ο κοινωνικός διαχωρισμός. Στο πλαίσιο αυτό, οι συνθήκες που απαιτούν τη δημιουργία του δικαστηρίου παραλληλίζονται με αυτές που απαιτούσαν τη δημιουργία του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου, καθιστώντας τη δημιουργία του πρώτου ακόμα πιο επιτακτική.⁷

Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι ενώ 189 μέλη έχουν υπογράψει τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς, η σχετική εγκληματικότητα συνεχίζει να ανθίζει παγκοσμίως. Μάλιστα, πρόσφατες αποκαλύψεις ακτιβιστών (λ.χ. Panama Papers) κατέδειξαν την έκταση του φαινομένου και τη συστηματική εμπλοκή κρατικών αξιωματούχων. Ωστόσο, ελάχιστες είναι οι περιπτώσεις κρατικών αξιωματούχων που αντιμετώπισαν το πολιτικό κόστος της εμπλοκής τους και ακόμα λιγότεροι όσοι αντιμετώπισαν τις συνέπειες της ποινικής δικαιοσύνης.

2. *M. Wolf*, Leader's Statement, An International Anti-Corruption Court for Grand Corruption, Anti-Corruption Manifesto.

3. Βλ. European Parliament Workshop: Towards an International Anti-corruption Court, 2023, που ακολούθησε την από 17-02-2022 Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

4. *Mark L. Wolf, Richard Goldstone & Robert I. Rotberg*, The Progressing Proposal for An International Anti-Corruption Court (Κέιμπριτζ, Μασαχουσέτη.: American Academy of Arts and Sciences, 2022), σ. 1.

5. *Wolf, Goldstone & Rotberg*, ό. π.

6. *Wolf, Goldstone & Rotberg*, ό. π., και *Danilo Turk*, We need an International Anti-Corruption Court, Politico (opinion), 24-06-2022.

7. *Mark L. Wolf*, Anticorruption: How to Beat Back Political & Corporate Graft, *Daedalus*, Vol. 147, No. 3 (καλοκαίρι 2018), σ. 152-153, και *Richard J. Goldstone*, The establishment of an Anti-corruption court, *Washington University Global Studies Law Review*, vol. 21:47.

2. Προοπτικές και κριτική

Η ατιμωρησία των κρατικών αξιωματούχων και ο διεθνής χαρακτήρας των εγκλημάτων ενέταξαν στη σχετική συζήτηση για την αντιμετώπιση της διαφθοράς την ίδρυση ενός διεθνούς ποινικού δικαστηρίου. Το δικαστήριο αυτό, ως ανεξάρτητος διεθνής οργανισμός, θα έχει μέσω των οργάνων του (εισαγγελία) τη δικαιοδοσία να διώκει τους δράστες, κρατικούς αξιωματούχους, στις περιπτώσεις εκείνες που οι αρχές του κράτους μέλους αρνούνται ή αδρανούν. Με τον τρόπο αυτό, υποστηρίζεται ότι θα διακοπεί ο «κύκλος» της ατιμωρησίας των δραστών στα εγκλήματα διαφθοράς και ότι κατ' επέκταση θα μειωθεί η σχετική εγκληματικότητα, για τρεις λόγους:⁸

Πρώτον, διότι η ύπαρξη ενός διεθνούς δικαστηρίου με δυνατότητα να διερευνά, να διώκει και να καταδικάζει ακόμα και αρχηγούς κρατών θα ενισχύσει την αρνητική γενική πρόληψη, μειώνοντας αναλόγως την εγκληματικότητα.⁹

Δεύτερον, διότι τα ίδια τα κράτη μέλη, ενόψει της πιθανότητας παρέμβασης του διεθνούς δικαστηρίου στα εσωτερικά τους ζητήματα, θα ενισχύσουν τις προσπάθειες αποτελεσματικής δίωξης και εν γένει αντιμετώπισης των σχετικών εγκλημάτων.¹⁰

Τρίτον, διότι η δημιουργία του δικαστηρίου συνιστά έναν ισχυρό συμβολισμό, ο οποίος θα διαμορφώσει την κοινή αντίληψη των πολιτών, θα μειώσει την ανοχή σε τέτοια φαινόμενα και θα λειτουργήσει ως καταλύτης για νέες νομοθετικές και άλλες πρωτοβουλίες διεθνώς.¹¹

Ωστόσο, η παραπάνω προοπτική αντιμετωπίζεται και κριτικά, σε δύο επίπεδα κυρίως.¹² Το πρώτο αφορά τη βιωσιμότητα του ίδιου του δικαστηρίου, δεδομένου ότι θα βασίζεται στην οικειοθελή έκθεση των κρατικών αξιωματούχων στη δυνατότητα διεθνούς δίωξης τους σε περίπτωση συμμετοχής τους σε αξιόποινες πράξεις διαφθοράς. Όπως είναι αυτονόητο, αρχηγοί κρατών που εμπλέκονται συστηματικά σε εγκλήματα διαφθοράς θα είναι κάτι λιγότερο από πρόθυμοι να ανοίξουν τις θύρες στη δικαιοδοσία ενός ανεξάρτητου διεθνούς δικαστηρίου.¹³

8. *Matthew C. Stephenson & Sofie Arjon Schütte*, An International Anti-Corruption Court? A synopsis of the debate, U4 Brief 2019: 5

9. *Wolf*, Anticorruption, ό. π., σ. 145, 151-152.

10. Ό. π., σ. 150.

11. *Richard Goldstone & Robert Rotberg*, An international anticorruption court is not a utopian dream or a distraction, Global Anticorruption Blog, 18 Οκτωβρίου 2018.

12. Βλ. *Stephenson & Schütte*, ό. π.

13. *Matthew C. Stephenson*, The case against an International Anti-Corruption Court, Global Anti-Corruption Blog, 31 Ιουλίου

Στην περίπτωση δε που ασκηθεί πίεση από δυτικά κράτη με οικονομική ισχύ, όπως οι ΗΠΑ, προκειμένου να αποδεχθεί λ.χ. ένα αναπτυσσόμενο κράτος τη δικαιοδοσία του διεθνούς δικαστηρίου, τότε θα ενισχυθεί η ίδια η θέση των διεφθαρμένων πολιτικών αξιωματούχων, αφού η αντιμετώπιση της διαφθοράς θα θεωρηθεί μια μορφή νεοϊμπεριαλιστικής πολιτικής των δυτικών κρατών.

Σε δεύτερο επίπεδο, η κριτική αφορά την αποτελεσματικότητα του νέου δικαστηρίου, η οποία είναι και το ζητούμενο εν τέλει, αφού άλλωστε από αυτήν εξαρτάται και η δύναμη της πρόληψης εγκλημάτων διαφθοράς. Συγκεκριμένα, το πρόβλημα έγκειται στο ότι ένα διεθνές δικαστήριο δεν έχει τα μέσα για να προβεί σε όλες εκείνες τις ανακριτικές πράξεις που χρειάζονται για τη διερεύνηση εγκληματικών πράξεων και τη συλλογή αποδείξεων. Έτσι, βασίζεται στην συνεργασία με τις εσωτερικές αρχές του ερευνώμενου κράτους, οι οποίες συχνά αποτελούν μέρος του προβλήματος.¹⁴ Τέλος, εκφράζονται προβληματισμοί σε σχέση με το ιδιαίτερα υψηλό κόστος λειτουργίας ενός νέου δικαστηρίου, το οποίο ενδεχομένως να είναι δυσανάλογο συγκριτικά με τα οφέλη που μπορεί να προέλθουν από την επιτυχή καταδίκη των δραστών σε λίγες υποθέσεις. Αυτό το επιχείρημα αντικρούεται από το επίσης ιδιαίτερα υψηλό κόστος των φαινομένων διαφθοράς, τα οποία όμως δεν είναι σίγουρο ότι θα μειωθούν με τη λειτουργία του δικαστηρίου.

3. Στοιχεία λειτουργίας του δικαστηρίου

Το νέο διεθνές δικαστήριο θα έχει δικαιοδοσία να διώκει και να εκδικάζει πράξεις διαφθοράς αρχηγών κρατών, πολιτικών αξιωματούχων και κάθε προσώπου που συμμετέχει στις πράξεις αυτές. Τα κράτη που θα αποδεχτούν τη δικαιοδοσία του δικαστηρίου θα συναινούν ότι οι πολίτες τους, και κυρίως οι κρατικοί αξιωματούχοι, δεν θα απολαμβάνουν το προνόμιο της ετεροδικίας για όσο χρόνο διατηρούν δημόσιο αξίωμα, ούτε για τις πράξεις που τέλεσαν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.¹⁵ Αυτό άλλωστε είναι σύμφωνο και με το διεθνές εθιμικό δίκαιο και τη νομολογία του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου, κατά το οποίο το προνόμιο της ετεροδικίας αφορά την οριζόντια σχέση μεταξύ κρατών και όχι την άσκηση εγκαθιδρυμένης δικαιοδοσίας από διεθνές δικαστήριο.¹⁶

2014, και *τον ιδίου*, Dear international anticorruption court advocates: It's time to answer your critics, Global Anti-corruption Blog, 1^η Μαρτίου 2016.

14. *Whiting, Alex*, Is an international anti-corruption court a dream or a distraction? Global Anticorruption Blog, 4 Οκτωβρίου 2018.

15. *Wolf, Goldstone & Rotberg*, The Progressing Proposal for An International Anti-Corruption Court, ό. π., σ. 5.

16. Situation in Darfur, Sudan in the Case of The Prosecutor v. Omar Hassan Ahmad Al Bashir (The Appeals Chamber of the ICC, May 6, 2019), para. 114.

Ωστόσο, η θέση αυτή, όσο αυτονόητη κι αν φαίνεται σε σχέση με πολίτες κρατών που έχουν αποδεχτεί τη δικαιοδοσία του δικαστηρίου, δεν είναι αναντίρρητη όσον αφορά πολίτες κρατών που δεν είναι μέλη. Στη δεύτερη περίπτωση, δεν υπάρχει πειστική απάντηση ως προς το εάν και υπό ποιες προϋποθέσεις μπορεί να αρθούν τα προνόμια και οι ασυλίες που έχουν θεσπιστεί κατά το δημόσιο διεθνές δίκαιο, όταν το ίδιο το κράτος δεν έχει παραιτηθεί από αυτό με την αποδοχή της δικαιοδοσίας του δικαστηρίου.¹⁷ Δηλαδή στις περιπτώσεις που η δικαιοδοσία του δικαστηρίου επεκτείνεται και σε πολίτες μη κράτους μέλους, βάσει λ.χ. της αρχής της εδαφικότητας, όπως θα αναφέρουμε κατωτέρω, είναι εντελώς αμφίβολο εάν θα μπορεί κατά το διεθνές δίκαιο να ασκηθεί ποινική δικαιοδοσία εις βάρος τους.

Πέραν αυτού, έστω κι αν γίνει δεκτό ότι οι κανόνες του δημόσιου διεθνούς δικαίου περί ασυλιών και ετεροδικίας υποχωρούν ενόψει της δικαιοδοσίας του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου όσον αφορά εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας κ.λπ., δεν είναι αδιαμφισβήτητο ότι το ίδιο θα μπορούσε να γίνει και στην περίπτωση που εξετάζουμε. Διότι τα εγκλήματα διαφθοράς είναι μεν εγκλήματα διεθνούς ενδιαφέροντος ή υπό προϋποθέσεις διεθνικά (υπό την έννοια ότι η εγκληματική δράση λαμβάνει χώρα παράλληλα ή διαδοχικά σε περισσότερα του ενός κράτη), όπως και τα εγκλήματα ναρκωτικών, πλην όμως δεν είναι διεθνή εγκλήματα, δηλαδή εγκλήματα κατά της ίδιας της υπόστασης της διεθνούς κοινότητας, όπως τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας ή της γενοκτονίας.¹⁸ Επομένως είναι αμφίβολο ότι μπορούν να εφαρμοστούν σε ανάλογες περιπτώσεις οι κανόνες που εφαρμόζονται για το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο, δεδομένου ότι και η σχετική νομολογία του ΔΠΔ δεν είναι ξεκάθαρη.¹⁹

Η δικαιοδοσία του δικαστηρίου, εκτός από τους πολίτες των κρατών μελών, θα μπορεί να επεκτείνεται και σε πολίτες τρίτων –μη συμμετεχόντων στο καταστατικό του– κρατών, υπό την προϋπόθεση ότι μέρος έστω του εγκλήματος έχει τελεστεί στο έδαφος κράτους μέλους. Η θέση αυτή είναι σύμφωνη με την αρχή της εδαφικότητας, όπως ερμηνεύεται και από τη νομολογία των διεθνών ποινικών δικαστηρίων, κατά την οποία «υπό το διεθνές εθιμικό δίκαιο τα κράτη είναι ελεύθερα να ασκούν ποινική δικαιοδοσία βάσει της αρχής της εδαφικότητας, ακόμα κι αν μέρος της πράξης τελέστηκε εκτός της επικράτειας, εφόσον διατηρείται κάποια σύνδεση με αυτή».²⁰ Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό διότι τα περισσότερα εγκλήματα που εντάσσονται

17. Βλ. αναλυτικά, *Rosanne Van Alebeek*, Prosecuting Corruption Crimes Before An International Court: Whither Immunity Rules? *Transnational Criminal Law Review* (2023) 2 (1): 35-58.

18. *Van Alebeek*, ό. π., σ. 48 επ.

19. Βλ. Judgment in the Jordan Referral re Al-Bashir Appeal, ICC-02/05-01/09-397 Appeals Chamber Decision 6 May 2019 para 103, 115 επ., και *Van Alebeek*, ό. π., σ. 52 επ., για περαιτέρω ανάλυση και παραπομπές.

20. Situation in the People's Republic of Bangladesh/Republic of the Union of Myanmar, "Pre-trial Chamber of the International Criminal Court, No. ICC-01/19, November 14, 2019, para. 58.

στην μείζονος κλίμακας διαφθορά έχουν το στοιχείο την διεθνικότητα, δηλαδή τελούνται, παράλληλα ή διαδοχικά, σε περισσότερα του ενός κράτη. Έτσι, είναι σύνηθες λ.χ. το προϊόν δωροδοκίας να μεταφέρεται σε άλλη χώρα μέσω του τραπεζικού συστήματος, και στη συνέχεια σε τρίτη περαιτέρω χώρα να μετατρέπεται σε ακίνητη περιουσία κ.λπ., προκειμένου να νομιμοποιηθεί. Στην περίπτωση αυτή, οι συμμετέχοντες στην νομιμοποίηση εσόδων που έλαβε χώρα σε κράτος μέλος θα υπάγονται στη δικαιοδοσία του δικαστηρίου, ακόμα κι αν το κράτος της εθνικότητάς τους δεν είναι μέλος του δικαστηρίου.²¹

Ένα ακόμα ζήτημα προς συζήτηση αποτελεί και το εύρος της δικαιοδοσίας του δικαστηρίου, δηλαδή επί ποιων εγκλημάτων θα επιλαμβάνεται και ποιο θα είναι το εφαρμοστέο δίκαιο. Η ουσιαστική δικαιοδοσία του δικαστηρίου, σύμφωνα με τη σχετική πρόταση, θα αφορά σε πράξεις διαφθοράς, η ποινικοποίηση των οποίων προβλέπεται ήδη στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς. Έτσι, θα εφαρμόζεται μια κωδικοποιημένη μορφή των υποχρεώσεων από την ανωτέρω σύμβαση, που θα προβλέπεται στο καταστατικό του δικαστηρίου, ή η αντίστοιχη ποινική νομοθεσία του εμπλεκόμενου κράτους μέλους, ή και οι δύο. Δηλαδή η δικαιοδοσία του δικαστηρίου δεν θα αφορά νέες εγκληματικές πράξεις, αλλά πράξεις που ήδη θεωρούνται αξιόποινες βάσει των διεθνών υποχρεώσεων όλων σχεδόν των κρατών.²²

Πέρα όμως από τον κατάλογο των εγκλημάτων και το εφαρμοστέο δίκαιο, θα πρέπει να τεθεί και ένα όριο σοβαρότητας των πράξεων που θα αφορά. Διότι, όπως προκύπτει και από τον ίδιο τον σκοπό του δικαστηρίου, αντικείμενο αποτελεί η καταπολέμηση περιπτώσεων μείζονος διαφθοράς (*grand corruption*), ιδίως εκ μέρους πολιτικών αξιωματούχων, και κατ' επέκταση η διακοπή του κύκλου της ατιμωρησίας.²³ Ο περιορισμός της δικαιοδοσίας του δικαστηρίου ως προς τις σοβαρές περιπτώσεις διαφθοράς μπορεί να γίνει με δύο τρόπους.²⁴ Κατά τον πρώτο τρόπο, το δικαστήριο θα αξιολογεί τη σοβαρότητα μιας υπόθεσης ήδη σε διαδικαστικό επίπεδο. Δηλαδή το δικαστήριο θα εξετάζει μια σειρά παραγόντων, όπως την οικονομική βλάβη που προκλήθηκε, τον συστηματικό χαρακτήρα των πράξεων, την εμπλοκή υψηλά ιστάμενων στον κρατικό μηχανισμό προσώπων κ.ά., σε συνδυασμό με την αρχή της επικουρικότητας, προκειμένου να ασκήσει τη δικαιοδοσία του στην κάθε περίπτωση. Κατά τον δεύτερο τρόπο, η σοβαρότητα μια υπόθεσης θα αξιολογείται σε επίπεδο ουσιαστικού δικαίου, είτε με την προσθήκη σχετικής προϋπόθεσης στις αντικειμενικές υποστάσεις των εγκλημάτων, είτε με τη

21. *Wolf, Goldstone & Rotberg*, ό. π., σ. 6.

22. Ό. π.

23. Ό. π., σ. 1.

24. Βλ. *Anton Moiseienko*, *The Proposal For An International Anti-Corruption Court: What Law Should The Court Apply?* *Transnational Criminal Law Review* (2023) 2(1): 5-18, σ. 7-8.

συμπερίληψη μόνον εγκλημάτων που εγγενώς αφορούν σοβαρές πράξεις διαφθοράς. Ο πρώτος τρόπος είναι μάλλον καταλληλότερος για την επίτευξη του παραπάνω στόχου, όχι μόνο γιατί ο δεύτερος μπορεί να οδηγήσει σε δογματικές αλλοιώσεις και ερμηνευτικές ασάφειες, αλλά κυρίως διότι εναρμονίζεται καλύτερα με τη λογική και τη λειτουργία ενός διεθνούς ποινικού δικαστηρίου που λειτουργεί επικουρικά και πάντα για θέματα που άπτονται του ευρύτερου ενδιαφέροντος της διεθνούς κοινότητας. Αυτό βέβαια προϋποθέτει σαφή όρια μεταξύ των αρχών της νομιμότητας και της σκοπιμότητας της άσκησης δικαιοδοσίας του δικαστηρίου.

Όσον αφορά τις επί μέρους πράξεις που θα υπάγονται στη δικαιοδοσία του δικαστηρίου, παρά την έλλειψη συμφωνίας ως προς τον ορισμό της διαφθοράς, ο κατάλογος των προς ποινικοποίηση πράξεων που προβλέπεται στη σχετική διεθνή σύμβαση μπορεί να αποτελέσει κατάλληλο εργαλείο προς έλλογο καθορισμό της ουσιαστικής δικαιοδοσίας του δικαστηρίου. Θα πρέπει βέβαια να αποσαφηνιστεί εάν η δικαιοδοσία θα αφορά τον στενό πυρήνα της διαφθοράς, που έχει να κάνει κυρίως με τον δημόσιο τομέα, ή θα περιλαμβάνει και πράξεις διαφθοράς στον ιδιωτικό τομέα.²⁵ Επίσης, ένα ζήτημα που θα προκύψει είναι εάν η ερμηνεία των σχετικών εγκλημάτων θα γίνει σύμφωνα με την ερμηνεία που δίδει η έννομη τάξη ενός εμπλεκόμενου κράτους ή σε επίπεδο ανεξάρτητο,²⁶ όπως επίσης και η υιοθέτηση και ερμηνεία κανόνων ως προς το γενικό μέρος του ποινικού δικαίου, η οποία και πάλι θα πρέπει είτε να εξαρτάται από την έννομη τάξη του κάθε κράτους μέλους είτε να προβλέπεται κατά τρόπο αυθεντικό στο ίδιο το καταστατικό ίδρυσης του δικαστηρίου. Στο ίδιο πλαίσιο προβληματισμού μπορεί να ανακύψει και το ζήτημα της πιθανής παραβίασης της αρχής της νομιμότητας των εγκλημάτων, ιδίως στις περιπτώσεις που υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ της ποινικοποιούμενης στο καταστατικό του διεθνούς δικαστηρίου πράξης διαφθοράς και της αντίστοιχης προβλεπόμενης (ή μη προβλεπόμενης καθόλου) στο δίκαιο του κράτους μέλους.²⁷ Το πρόβλημα είναι ακόμα πιο βαθύ εάν αναλογιστεί κάποιος πως, σε αντίθεση με ό,τι ισχύει για τη γενοκτονία και τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, το αξιόποινο των οποίων θεωρείται ότι προβλέπεται ήδη σε κανόνα του διεθνούς εθμικού δικαίου, δεν μπορεί να υποστηριχθεί το ίδιο, χωρίς πειστικά επιχειρήματα, για τα εγκλήματα διαφθοράς.

Τέλος, το δικαστήριο θα λειτουργεί επί τη βάση της αρχής της επικουρικότητας (complementarity principle), όπως αυτή έχει αναπτυχθεί στη νομολογία του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου. Αυτό σημαίνει ότι θα διεξάγει έρευνα και θα εκδικάζει μια υπόθεση μόνον εάν το κράτος μέλος είναι απρόθυμο ή ανίκανο να επιληφθεί. Στο πλαίσιο αυτό, θα εξετάζει εάν το κράτος μέλος

25. Βλ. τα υποχρεωτικώς προς ποινικοποίηση εγκλήματα της σχετικής διεθνούς σύμβασης σε αντιπαράθεση με τα προαιρετικά.

26. Βλ. προβληματισμό σε *Moiseienko*, ό. π., σ. 14-15.

27. Βλ. *Moiseienko*, ό. π., σ. 16.

έχει ήδη διατάξει τη διερεύνηση της υπόθεσης, εάν οι έρευνες λαμβάνουν χώρα καλόπιστα ή προσχηματικά, εάν είναι εφικτό να διεξαχθούν οι έρευνες με ανεξαρτησία και αντικειμενικότητα, και εάν συνολικά το εθνικό σύστημα ποινικής δικαιοσύνης παρουσιάζει στοιχεία διαφθοράς που μπορεί να εμποδίζουν μια αποτελεσματική διερεύνηση των καταγγελλόμενων πράξεων.²⁸ Η εμπειρία μάλιστα από τον τρόπο λειτουργίας του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας δείχνει ότι τα κράτη μέλη θα κάνουν προσπάθειες για να βελτιώσουν την αποτελεσματική δίωξη των σχετικών εγκλημάτων σε εθνικό επίπεδο.²⁹

4. Εναλλακτικοί μηχανισμοί καταπολέμησης της διαφθοράς

Η ίδρυση ενός διεθνούς ποινικού δικαστηρίου για την καταπολέμηση της διαφθοράς, παρόλο που αποτελεί μια πρωτοβουλία προς τη σωστή κατεύθυνση, συνδέεται με πολλαπλά προβλήματα, δικαιοπολιτικά, νομικά, πολιτικά, πρακτικά κ.ά., ορισμένα από τα οποία αναφέρθηκαν αδρομερώς και για τα οποία δεν έχει παρουσιαστεί κάποια λύση μέχρι σήμερα. Έτσι, για την επίτευξη του στόχου που αποτελεί και τον λόγο δημιουργίας του δικαστηρίου, δηλαδή την αντιμετώπιση της ατιμωρησίας των πολιτικών αξιωματούχων και των συνεργών τους για σοβαρές πράξεις διαφθοράς, παράλληλα με την πρόοδο της ανωτέρω συζητήσεως προτείνονται και άλλες σχετικές ενέργειες.³⁰

Μερικές από τις προτάσεις αφορούν: α) την επέκταση της δικαιοδοσίας του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου επί πράξεων διαφθοράς, β) την υπό προϋποθέσεις άσκηση από τα εθνικά δικαστήρια εξωεδαφικής δικαιοδοσίας σε υποθέσεις διαφθοράς, γ) την ανάπτυξη διεθνών και περιφερειακών αρχών για την διερεύνηση και εν γένει αντιμετώπιση εγκλημάτων διαφθοράς, δ) τη θέσπιση διοικητικού τύπου κυρώσεων σε φυσικά και νομικά πρόσωπα, ε) την ανάδειξη της διαφθοράς ως παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την αντιμετώπισή της μέσω των μηχανισμών διεθνούς προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στ) την αυστηροποίηση των κανόνων για την πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από εγκλήματα διαφθοράς και την ενίσχυση της καταπολέμησής της, και, τέλος, η) την ενίσχυση των μηχανισμών δέσμευσης και δήμευσης παράνομων περιουσιακών στοιχείων που προέρχονται από πράξεις διαφθοράς, ιδίως προς αποκατάσταση της ζημίας των θυμάτων.

28. *Wolf, Goldstone & Rotberg*, ό. π., σ. 8.

29. *Mark L. Wolf*, *Anticorruption*, ό. π., σ. 150.

30. *Matthew C. Stephenson*, What, besides creating a new court, could the international community do to fight grand corruption? A partial list. *Global Anticorruption Blog*, 23 Οκτωβρίου 2018, και *Stephenson & Schütte*, ό. π.